

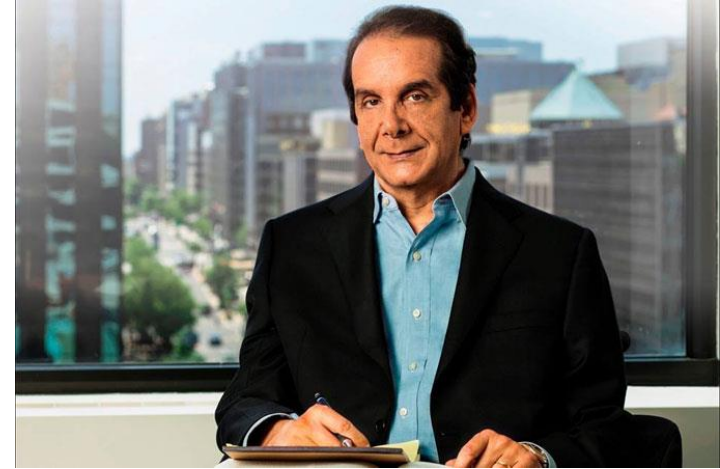
Geopolitické postavení USA v současném světě

Mgr. Martin Jirušek, Ph.D.

Geopolitické postavení USA

- Hegemon: aktér, který ovlivňuje ostatní systémové aktéry a je schopen je donutit jednat v souladu se svojí vůlí
- USA čelily ve své historii různým výzvám, kterým čelily odpovídajícím způsobem
- Od kontinentální a hemisférické úrovně (18. – 19. st.) po globální (CW)
  - s rozšiřujícím se vlivem a kapacitami se vyvíjely také výzvy bezpečnosti
  - Manifest Destiny, Monroeova doktrína (1823) – obrana před evrop. velmocemi, moc nad S a J Amerikou
- Ochrana mořskou masou (srov. situace v Evropě)
- Nelineární vývoj – od izolacionismu (mezi WWI a WWII) k intervencionismu
- Intervencionismus po WWII – Kennan (zadržování), Kissinger, Brzezinski
- Hegemonní soupeření USA – SSSR během CW
  - Oba hegemony ve svém kulturním okruhu (viz dále)

Geopolitické postavení USA

- Změna polarity po konci CW

- The Unipolar Moment – Ch. Krauthammer

„Svět po konci studené války není multipolární. Je unipolární. Centrem světové moci je nezpochybnitelná supervelmoc – Spojené státy, doprovázená jejími západními spojenci.“

- US jako jediná zbývající supervelmoc po konci CW

- Vojenská převaha
- Ekonomická síla
- Soft Power/kulturní atraktivita

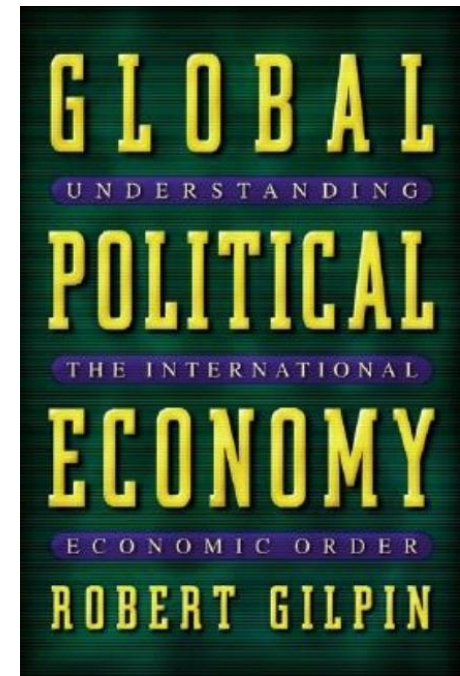
- Multipolarita neexistuje (JPN, GER, CHN, RUS – nemají takovou pozici/moc)

- The Unipolar Moment Revisited (2002) - rouge states, terrorism, and WMD proliferation

- jiná úroveň/kvalita hrozeb
- ... ale! unipolární éra, USA stále jediná supervelmoc
- podcenění Číny
- 9/11 jako bod obratu a demonstrace síly
- Ale také argument pro zachování US dominance – síla US je nepostradatelná pro jakoukoli bezpečnostní architekturu, multipolarita je nepředvídatelná
- Unilateralismus ne jako jednostrannost, ale jako neochota nechat se svazovat - +/-?

Geopolitické postavení USA

- Po CW – vítězství liberální demokracie (Fukuyama), USA jako jediný hegemon, překonávající ostatní aktéry (vojensky, ekonomicky, technologicky, kulturním vlivem)
- Hrozby ekonomické stability, energetické bezpečnosti – hrozby ekonomické prosperity USA
- Hosp. moc jako univerzální moc – ohrožení hosp. prosperity = ohrožení bezpečnosti
- Carterova doktrína (1980) – Blízký východ jako oblast US národních zájmů

Geopolitické postavení USA

– Layne, Thayer (2007):

American Empire: A Debate

	Traditional imperial empires	United States
Main goal	Control over the system	Control over the system / Earn benefits
Means of exerting the power/controlling other actors	Directly – by using hard power	Directly & indirectly - by also other means (soft power)
Territorial expansion	Important	Not important
Role of ideology	Not important	Important, one of the main goals (and also tools at the same time), importance of soft power
Nature of a state economy	Focus on autarky, independence	Open
Means of using military power	Waging wars using own military power	Waging wars in cooperation with allies
Level of military cooperation with other actors in the system	Low level of cooperation	High level of cooperation

Geopolitické postavení USA

- Huntington (1999) – světový pořádek se posunul; rekonfigurace podél kulturních linií
  - Ale co to znamená?
- Svět není bipolární, ale ani unipolární (srov. s Krauthammerem)
  - Unip. svět by neměl ani žádné jiné významné mocnosti, což není (nebyla) pravda
  - V unip. světě by supervelmoc dokázala řešit problémy zcela sama
  - Rusko (stále jaderná mocnost), Čína, evropské mocnosti (jaderná FRA, UK)
- Konflikty podél kulturních linií

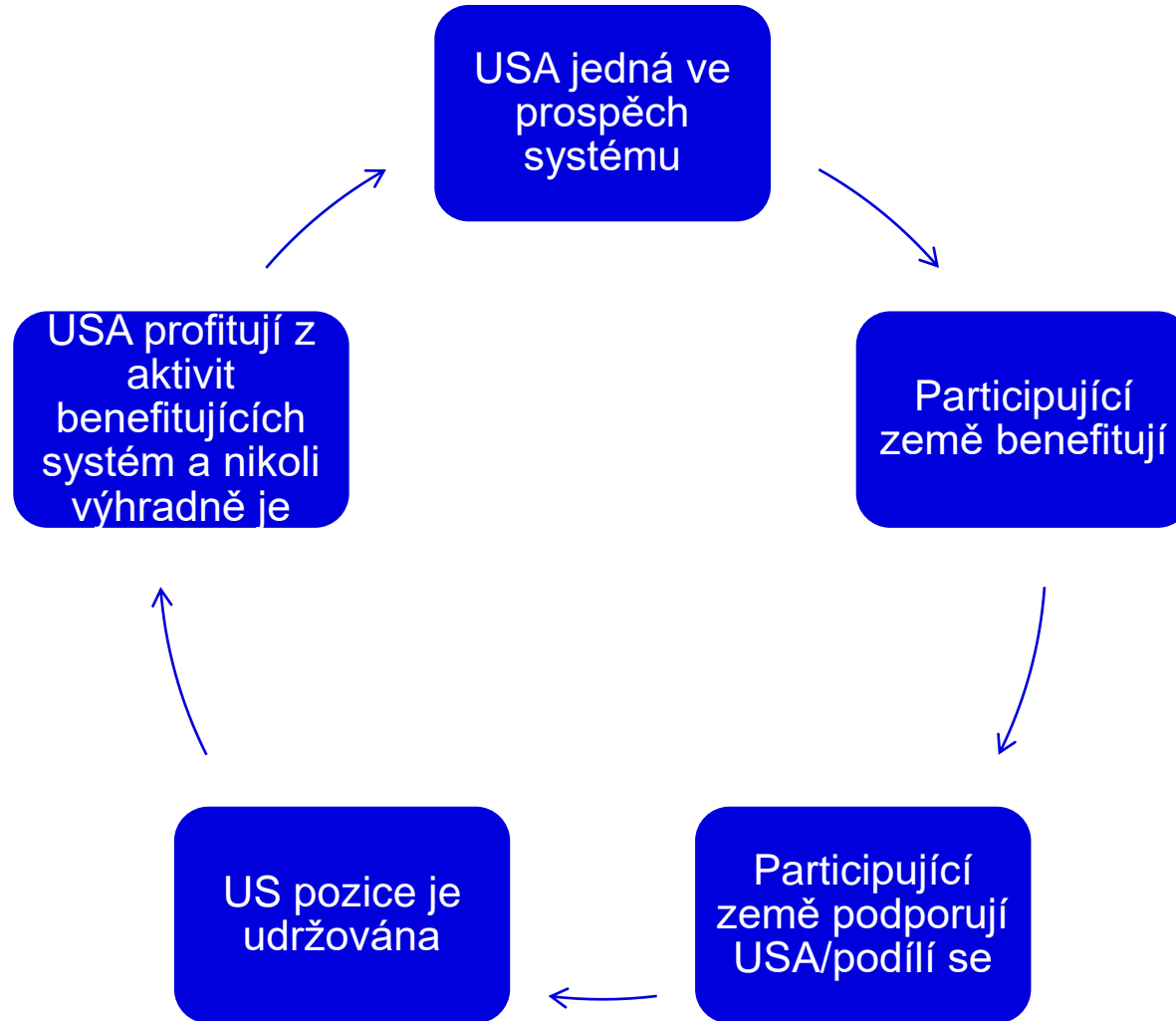
Geopolitické postavení USA

- J. Nye – teorie soft power
  - hodnoty
  - zahraniční politika
  - kultura

Type of Power	Behavior	Sources	Examples
Soft	Attract and co-opt	Inherent qualities	Charisma
		Communications	Persuasion, example
Hard	Threaten and induce	Threats, intimidation.	Hire, fire, demote
		Payment, rewards	Promotions, compensation

- USA jako hegemon v rámci svého kulturního/hodnotového okruhu
- Soft power jako ulehčující faktor – spolupráce jako volba, nikoli donucení
  - Sdílení výhod, rozložení rizik
  - Srov. s působením SSSR
- USA jako intervencionista, podporovaný ostatními zeměmi ekonomicko-kulturního okruhu
  - ostatní země nemusejí nést riziko, ale USA podporují
  - např. v otázkách energetické bezpečnosti, vojenských intervencí
  - interdependence, vzájemně výhodné
  - eliminace rizik bezpečnosti jako konstanta nehladě na polaritu systému
- Změna přístupu od konce admin G. W. Bushe?

Geopolitické postavení USA

- US dominance – umožňuje unilaterální rozhodnutí, změny režimů, zásahy na velkou vzdálenost
  - Legitimita?
  - „*Mission determines coalition*“ (D. Rumsfeld, 2001) – ale 1991 – koalice determinovala misi (1. válka v Zálivu)
  - *The Axis of Evil* speech (SoU, 2002)
  - Otázka výběru
- Opozice evropských velmocí (FRA, GER) proti invazi do Iráku
- Kdo bude kontrolovat hegemonu, pokud se stane příliš silným?
- Takové otázky se objevují nikoli poprvé, ačkoli nyní mají globální dosah
  - Srov.: „*The Colossus of the North*“ (19.-20. st.)
- **Váš pohled?**
  - **Nepřeceňuje Krauthammer sílu USA?**
  - **Doba vzniku**

Geopolitické postavení USA

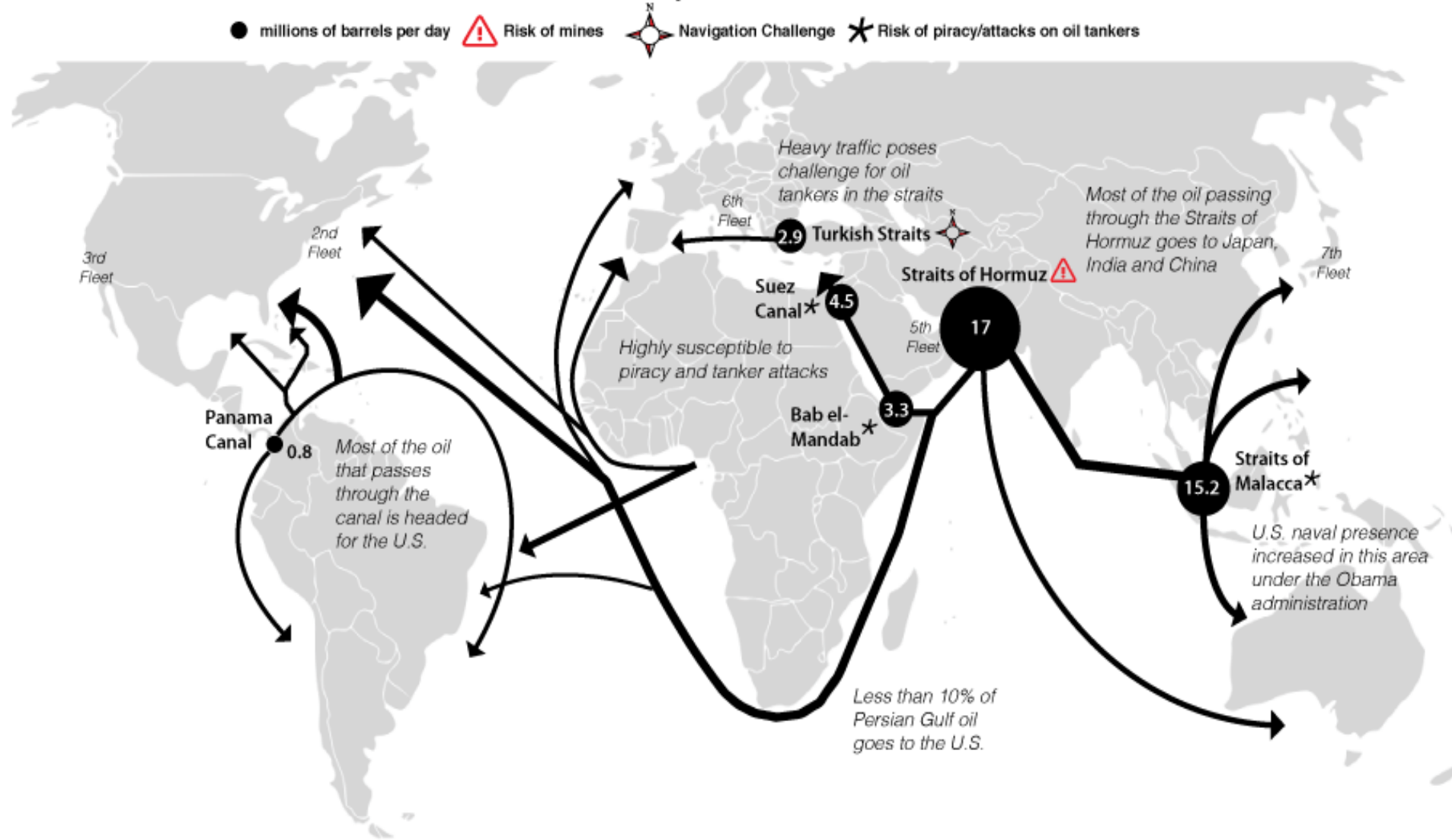
- Současný stav – zaměření na Čínu jako (jediného relevantního) systémového vyzyvatele
  - NSS 2022 – Čína jako systémový vyzyvatel, Rusko jako aktuální, nikoli však systémová hrozba
- Evropa jako neuralgický dějinný bod po většinu 20. století
- Propad ruských kapacit (viz minulá přednáška)
- Výpadek příjmů z exportu fosilních paliv bude mít výrazné dopady na silové kapacity tradičních geopolitických hráčů
  - Rusko
  - Blízký východ
- Zaměření pozornosti na JV Asii a Čínu od B. Obamy
  - Trump, Biden – pokračování trendu
  - Harris? Trump?

Energetika jako determinanta

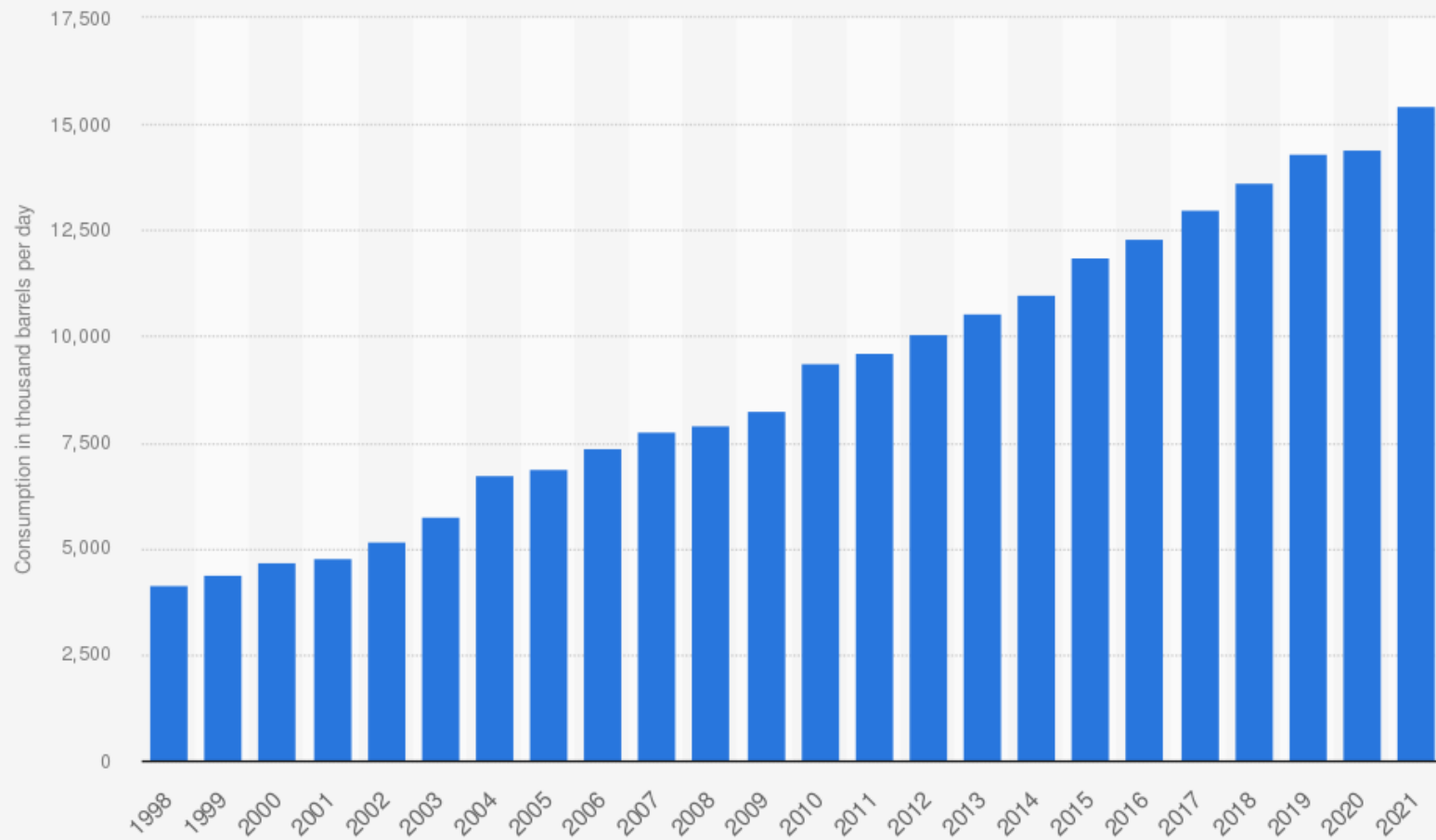
- Energetika jako determinanta ekonomického rozvoje
- Ekonomická moc jako univerzální moc
  - Ekonomická moc jako determinanta vojenské/hard power
  - USA jako největší spotřebitel ropy na světě
- Hrozba energetickým/ropným dodávkám – hrozba bezpečnosti
- 20. st. – konvergence politických a ekonomických zájmů
- Ohrožení klíčových oblastí jako hrozba stabilitě celému systému
  - Perský záliv - US CENTCOM
  - Válka v Zálivu
  - Politická nestabilita v producentních zemích (Irák, Írán)
  - Ropné šoky
  - Uzlové body
  - Nord Stream 2
  - Vlastnictví zdrojů v rukách NOCs
  - ...

Global Chokepoints and Oil Routes

Oil consumption in China from 1998 to 2021 (in 1,000 barrels per day)

Source
BP
© Statista 2022

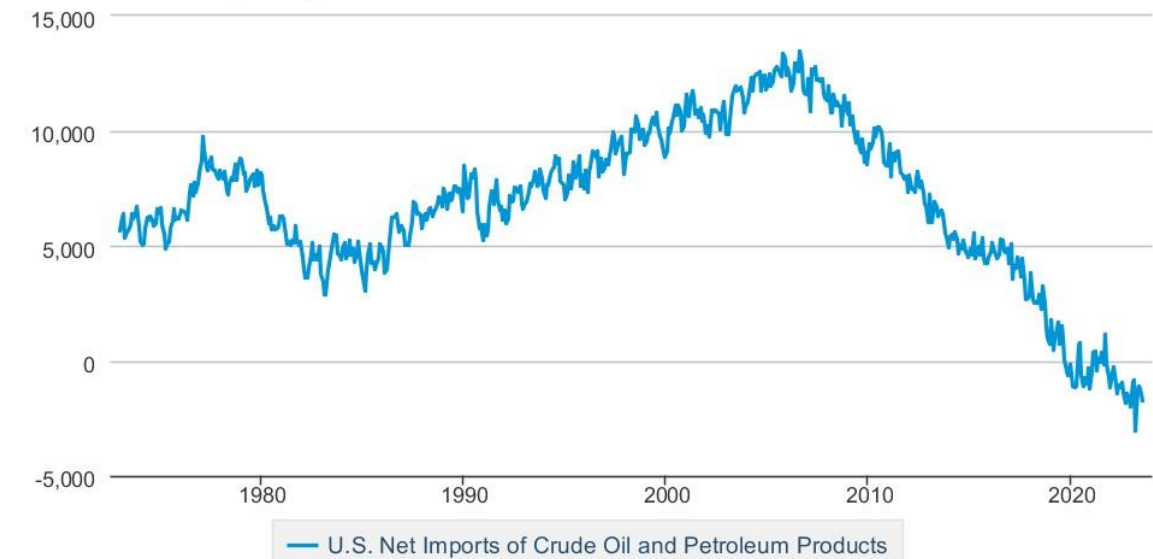
Additional Information:
China; BP; 1998 to 2021

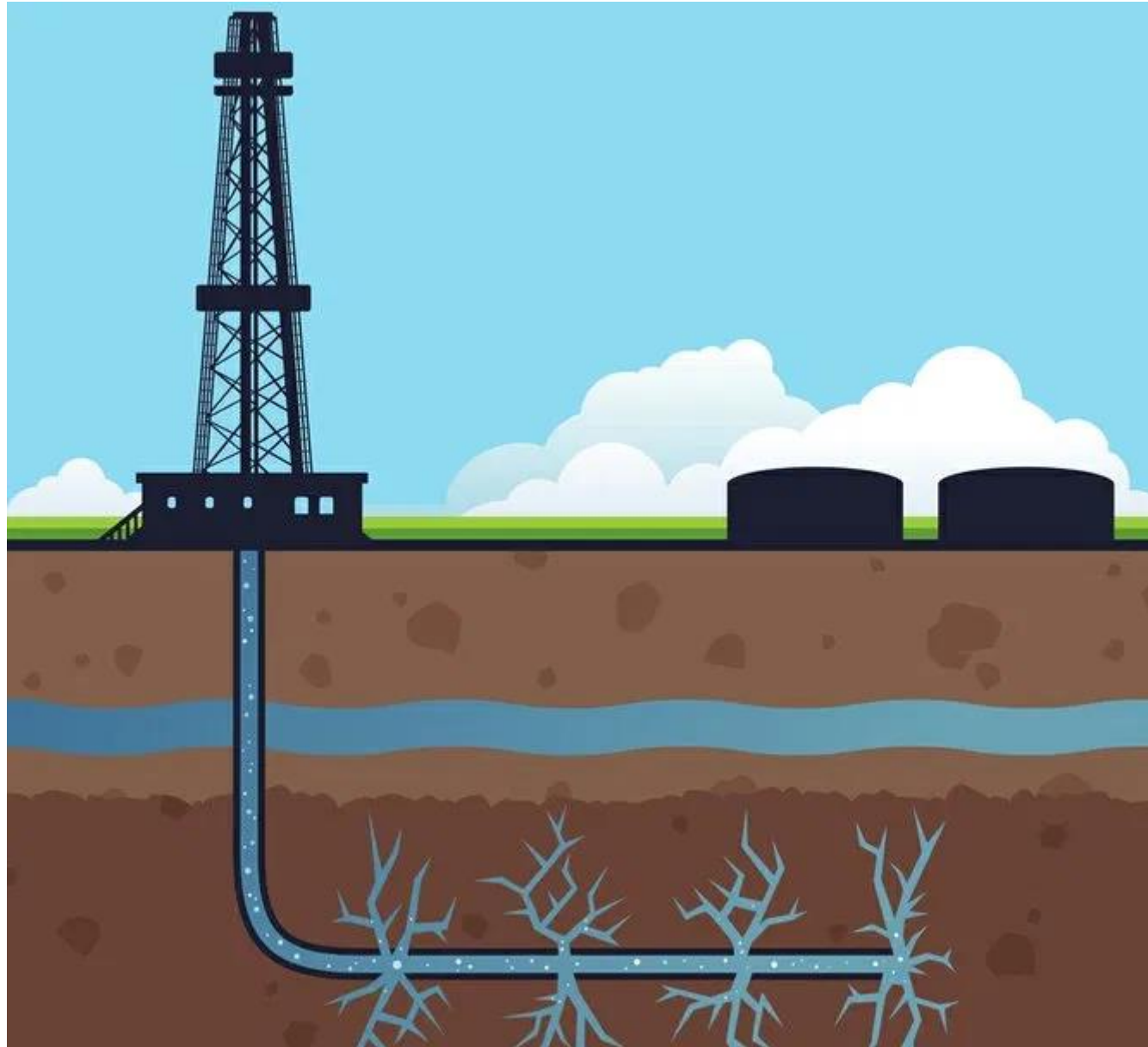
Tichá revoluce

- Využití známých, ale do té doby málo využívaných ložisek břidličné ropy a plynu
- Přeformátování dodavatelských řetězců na globální úrovni
- Vliv na vztahy v mez. prostoru – oslabení závislosti na problematických dodavatelích
- Vliv na vazbu USA a Blízkého východu
- Oslabení dovozní závislosti neznamená energetickou nezávislost (!)
- Vliv na vztahy US-Evropa

U.S. Net Imports of Crude Oil and Petroleum Products

Thousand Barrels per Day

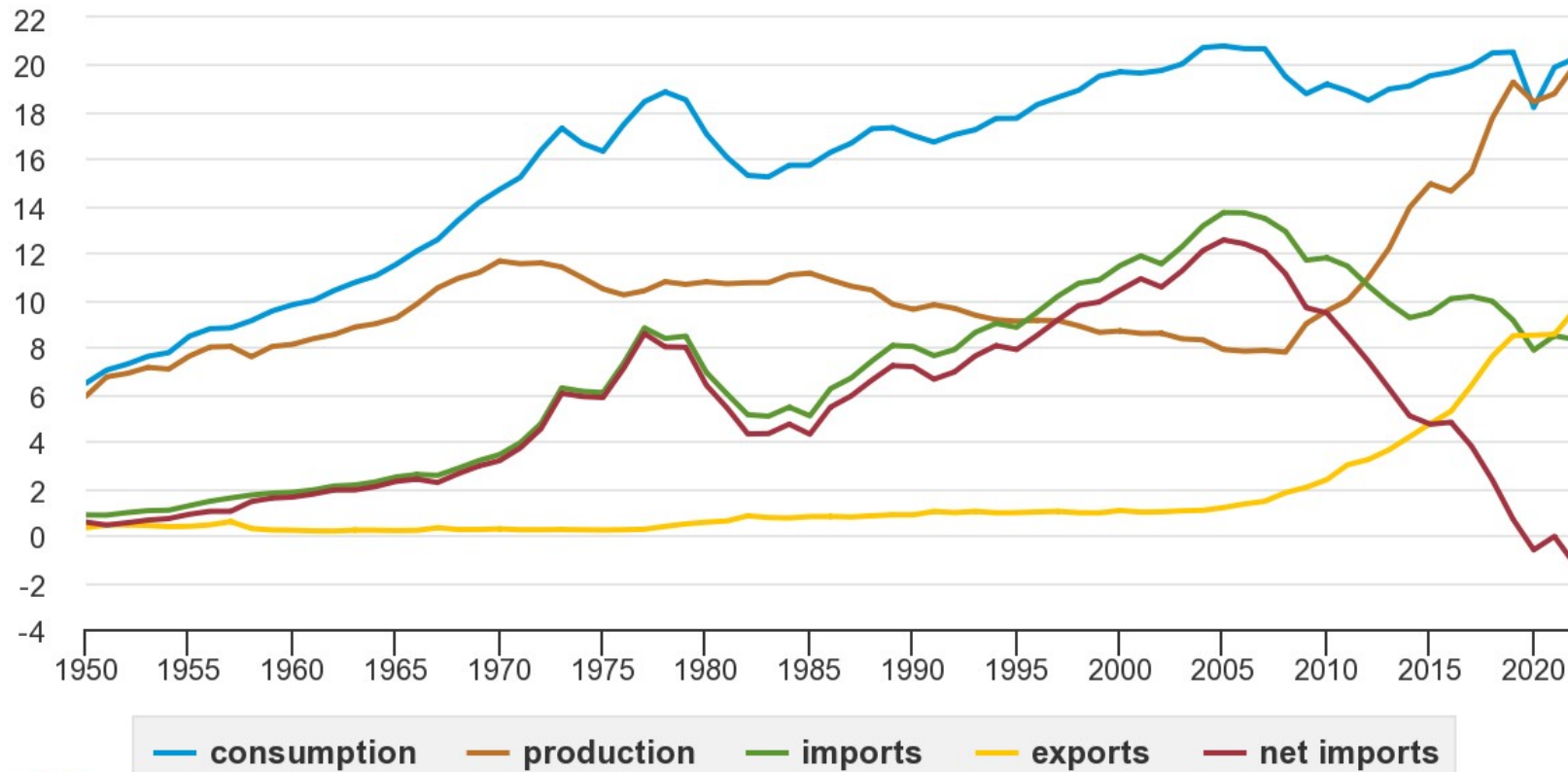

U.S. petroleum consumption, production, imports, exports, and net imports, 1950-2022

million barrels per day

Data source: U.S. Energy Information Administration, *Monthly Energy Review*, Table 3.1, September 2023

Seminář

– **Sk.1: U42**

– **Sk. 2: P21b**

- Byl by koncept ruského světa akceptovatelný, pokud by Rusko bylo demokratické?
- Výraznější přítomnost USA v globální politice – ano/ne?
- Čím se liší intervencionismus USA od Ruska?
- Jak v dnešním světě měřit polaritu systému? Je to důležité?
- Relevance geografického determinismu v dnešní době?
- Role menších států v geopolitickém uvažování?

Seminář

- Argumentujte pro a proti významu Heartlandu v současnosti.
  - Definujte Heartland
- Jak by vypadala redefinice teorie Heartlandu z pohledu moderní geopolitiky?
  - Dává pojem „Heartland“ v současnosti smysl?
- Kořeny a povaha ruského imperialismu
  - Existuje? Jak se projevuje? Pokud ano, co může způsobit jeho zánik?
  - Je Rusko přirozeně expansionistické?
  - Vztah teorie Heartlandu a geopolitiky Ruska?
  - Legitimita ruských aspirací v „blízkém příhraničí“?

Seminář

- Je Putin projevem neměnné expanzivní povahy Ruska, nebo je ruská expanzivní povaha projevem Putinových mocenských projekcí?
- Jaký vliv má diskuse o rozšíření NATO na Putinovu politiku vůči západnímu světu?
- Můžeme identifikovat další události nebo politická rozhodnutí, která by podpořila nebo vyvrátila argument vlivu identity na ruskou zahraniční politiku?

- Jaký dopad může mít zvyšující se informační propojení na koncept civilizačních střetů?
- Jak může fungovat Huntingtonův koncept civilizačních střetů v prostředí odcizení nedomácích etnik od původní kultury?